

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 2

Číslo materiálu v sadě: 13

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Popis a jeho druhy

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova: popis a jeho druhy, znaky a příklady popisů

Cílová skupina: žák 2. ročníku

Stupeň a typ vzdělání: 2. ročník, střední odborné

Očekávaný výstup: Žák se formou výkladové prezentace seznámí se popisem a jeho druhy v jednotlivých funkčních stylech. Dokáže rozlišit a definovat jednotlivé druhy, vyjmenovat příklady. Žák získá přehled o základních útvarech popisu.

Metodický list/anotace

DUM je vytvořen jako prezentace k výkladu popisu. Vyučující seznámí žáky s jednotlivými druhy popisu podle zařazení k funkčním stylům. Vysvětlí rozdíly v jazykových a lexikálních prostředcích, uvede konkrétní příklady jednotlivých druhů popisu. Stylistický výcvik jednotlivých druhů popisu probíhá písemnou a ústní formou v rámci vyučovaného předmětu.

Vytvořeno: 14.01.2013

POPIS A JEHO DRUHY

Obsah

1. Druhy popisu
2. Popis prostý, znaky a příklady
3. Popis umělecký, znaky a příklady
4. Popis odborný, znaky a příklady
5. Charakteristika
6. Cvičení

Druhy popisu

- Popis řadíme k různým funkčním stylům
 - prostě sdělovací => postup prostý
 - => dějový popis
 - umělecký
 - => popis umělecký
 - => líčení
 - odborný
 - => popis pracovního postupu
 - => výrobní postup
 - => odborný popis
- + charakteristka

Popis prostý

- slohový postup popisný, styl prostě sdělovací
- **popis předmětu (jevu, člověka ...)**
 - jednoduchá stylistika, neutrální spisovný jazyk,
v běžné mluvě i hovorové výrazy
 - popisujeme celkový vzhled předmětu a jednotlivých částí, materiál, velikost apod.
 - zachováme logickou souvislost
- **dějový popis (popis události)**
 - zachováme časovou následnost dílčích jevů

Popis umělecký

- **slohový postup popisný, prvky uměleckého stylu** (metafory, přirovnání, figury, frazeologie, rozvité přívlastky, dějová slovesa, synonyma ...)
- neutrální spisovný jazyk, poetismy, příznakově nespisovná slova
- popis nemusí být komplexní, důležitou roli hraje **subjektivní postoj autora** k popisovanému objektu, zaměřuje se na vybrané jevy.
- **kompozice** – zachovat logickou výstavbu textu
- **cílem** je barvitý, poutavý popis; prostor pro čtenářovu fantazii, v uměleckých textech mají popisné pasáže často retardační funkci.

Popis umělecký

- **umělecký popis místa** – popis místa a vyjádření subjektivního vztahu autora k místu, (*např. moje oblíbené místo, les za úsvitu...*)
- **umělecký popis abstraktního jevu** (*např. popis ročního období, svatebního dne, letní bouře apod.*)
- **umělecký popis děje** – sled událostí a vystižení atmosféry, (*např. procházka večerním lesem*)
- **líčení** – důraz na expresivní zabarvení textu (emoce, dojem), posílena lyrická a subjektivní složka popisu

Popis odborný

- **Slohový postup** popisný, částečně výkladový, prvky odborného funkčního stylu
- Musí být přesný, komplexní, systematický, ale srozumitelný pro čtenáře
- **Kompozice** – promyšlená, chronologická a logická návaznost
- **Jazyk** – neutrální spisovné a odborné výrazy, spřežky (zčásti, zprava), zhuštěná větná stavba (*např. nalijeme do právě vařící kapaliny*), přítomný čas, 3.os., 1.os.mn.č., trpný rod
- **Grafická úprava textu** – přehlednost, členění textu, mohou být přidána **schémata, grafy**

Popis odborný

- popis pracovního postupu
- výrobní postupy a technologické postupy
- popis předmětu, stroje, zařízení
 - popis jednotlivých částí a celkového vzhledu, materiál, tvar, velikost, barva, vlastnosti, funkce a užití, výrobní cena a náklady.
 - zachovat časovou návaznost dílčích procesů!
 - *např. recepty, popis auta, popis obrábění, popis dílen, popis frézy apod.*

Charakteristika

- v uměleckém stylu
 - charakteristika postavy, osoby
 - **portrét**: stručně popisuje vývoj nějaké osoby
- v odborném stylu (shoduje se s odborným popisem, např. charakteristika profese (hasič, lékař), zájmu (potápěč, atlet))
- v administrativním stylu (posudek, hodnocení)

Charakteristika v uměleckém stylu

- slohový postup popisný, může být částečně vyprávěcí a úvahový (vztah autora k popisované osobě)
- spisovný jazyk + umělecké prostředky
- **popisujeme** vzhled, povahové vlastnosti, schopnosti, charakter, vztah k okolí, zájmy, způsob jednání, činy, vztah k autorovi, ...

charakteristika:

- **přímá**: vyjadřuje vlastnost přímo („je lakomý“)
- **nepřímá**: vyjadřuje vlastnost opisem („pro korunu by si nechal koleno vrtat“)
- **vnější popis** osoby, vzhled

Druhy popisu - cvičení

- **Určete, o jaký druh popisu se jedná:**
 1. Majestátní věže, které se hrdě vypínají nad vším, co lidé v minulosti postavili, ukazují k obloze, po které plují obláčky.
 2. Je to 178 vysoký pohledný muž atletické postavy, který rád sportuje a zajímá se o politické události v ČR.
 3. Šli jsme mrazivou zimní nocí a provázel nás jen bílý jas nočního společníka osamělých poutníků, cítili jsme tlukot našich srdcí a věřili, že budeme spaseni.
 4. Alternátor se skládá ze statoru, s pevnými kovovými cívkami v jeho dutině rotuje konstantními otáčkami rotor.

Druhy popisu - řešení

- **Určete, o jaký druh popisu se jedná:**
 1. Umělecký popis
 2. Charakteristika
 3. Líčení
 4. Odborný popis

Odkazy:

Použitá literatura:

MUŽÍKOVÁ, Olga, Barbora MARKVARTOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Eleonora JEŘÁBKOVÁ. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: Didaktis spol. s r. o., 2002. ISBN 80-86285-36-7.